תבא ב

א. שוין געריידט פיל מאל [1], אז כאטש רש"י קומט מפרש זיין לכל לראש פשוטם של כתובים, אנטהאלט אבער זיין פירוש אויך יינה של תורה, פנימיות ורזין דאורייתא, ווי דער באוואוסטער וואָרט פון אלטן רבי'ן [2], וואס די וואך פ' קומי אורי ח"י אלול איז זיין יום הולדת, וידוע [3] דער וואָרט פון בעש"ט בזה (בנוגע הולדת פון אלטן רבי'ן — ביום הנ"ל), וואס זיין יום הולדת איז ביום ח"י אלול

און אזוי איז עס בנוגע די פירושי רש"י בפרשתנו אויף די דברי תוכחה.

און מ'קען זאגן אז, עס איז נאך מער בנוגע פירוש רש"י בהתוכחה, לויט דעם ביאור פון אלטן רבי'ן אין לקו"ת [4] בנוגע די דברי תוכחה עצמם: הגם אז בגלוי איז זייער תוכן היפך הברכה, איז אבער „לפי האמת אינם רק ברכות" [5]. תורה האט אין זיך סתים וגליא, און דער סתים ופנימיות ונשמה [6] פון די קללות איז אן ענין פון ברכות נעלות ביותר [7] (ע"ד ווי מ'גענפינט אין גמרא [8] „הנך כולהו ברכתא נינהו") [9]

בדוגמא לזה איז עס בנוגע די פירושי רש"י אויף דער תוכחה: דער פשט פון רש"י קומט ארויסבריינגען דעם גודל הלא־טוב לפי פשוטו של מקרא: אבער לויט יינה של תורה פון רש"י, קומען די זעלבע ווערטער פון רש"י ארויס־בריינגען די פנימיות און מוסיף זיין הדגשה אין די ברכות נעלות פון דער תוכחה.

ב. ביים סיום התוכחה [10] זאגט דער פסוק: „והשיבך ה' מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות ואין קונה".

בפשטות איז מובן, אז וויבאלד דער פסוק שטייט ביים סוף וסיום פון דער תוכחה, קומט ער ארויסבריינגען א היפך הטוב גדול ביותר — איז ניט מובן: וואס איז די גוואלדיקע פורעניות פון דעם וואס אידן וועלן זיך אומקערן אין מצרים וכו' [11] און קיינער וועט זיי ניט וועלן קויפן [12] אלס עבדים ושפחות ?

---

1) ראה לקו"ש ח"ה ע' 1, ושי"נ.

2) היום יום ע' כד.

3) ספר השיחות תש"ה ע' 129.

4) בחקותי מה, סע"א ואילך — ע"ד התוכחות דפ' בחקותי. וראה לקו"ש ח"ז ע' 233. ועוד. וראה ש"ך עה"ת פרשתנו (כח, טו): בנגלה היא תוכחת ובנסתר היא אהבת ה' דברי אהבה (ומפרשם בפרטיות). ובסוף התוכחה שם: ובנסתר כולה נחמה. אוה"ת ראה ע' תרמה ואילך.

5) ראה היום יום ע' פח (הובא בלקו"ש שם) ע"ד התוכחות דפרשתנו.

6) זח"ג קנב, א.

7) ובאוה"ת פרשתנו (ע' תתרצב ואילך) מבאר בארוכה, שהתוכחות האלו דפרשתנו קאי הכל על הרע שבנוגה, על אויביך. וראה לקו"ת שם מה, ב. מט, א ואילך.

8) מו"ק ט, ב. ולהעיר, שדוקא רשב"י, שענינו גילוי פנימיות וסתים דאורייתא, גילה שהן ברכות (ראה לקו"ש ח"א ע' 283 ואילך).

9) ע"פ הנ"ל יש לבאר מה שקבעו התוכחות בעליות הכי חשובות — דפ' בחוקותי בשלישי (ראה טושו"ע או"ח סקל"ו) ודפרשתנו בשישי (ראה שער הכוונות ענין קריאת ס"ת דרוש ב (פע"ח שי"ח פי"ט. ועוד) הובא בבאה"ט או"ח סו"ס רפב. וראה מג"א שם סק"ט).

10) כח, סח.

11) להעיר מר"פ בשלח. שלח יד, ד. וראה לך יג, יוד.

12) להעיר מבחיי כאן: ואין קונה זו מדה טובה.

איז דאָס רש"י מבאר: „באניות" מיינט „בספינות בשבי" — ד. ה. מיועט קומען אין מצרים אלא שבויים[13]; און אויף „ואין קונה" זאָגט רש"י „כי יגזרו עליך הרג וכליון".

לערנענדיק בהשקפה ראשונה קומט אויס, אז אין דעם פסוק זיינען דא צוויי פורעניות (בעיקר): א) אידן וועלן קומען קיין מצרים „בשבי"; ב) „יגזרו עליך הרג וכליון", און די איבעריקע ווער־טער אין פסוק („באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות") זיינען נאָר פרטים אין די צוויי הנ"ל.

מען קען אָבער זאָגן, אז רש"י, דורך דעם דיוק לשונו ופירושו, גיט צו פאַר־שטיין ווי יעדער פרט אין פסוק איז מוסיף א זאָך היפך הטוב לעצמו (כדלקמן); און עד"ז אין יענה של תורה — ווי יעדער וואָרט און ענין קומט מוסיף זיין אין גודל העילוי והברכה וואָס וועט זיין ביי אידן.

ג. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים לבאר וואָס דער פסוק איז מדגיש „והשיבך גו' בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה" — דלכאורה: וואָס איז די נפק"מ און וואָס איז דאָס נוגע אין דער תוכחה? און מען געפינט ניט, לכאורה, אז רש"י זאָל דאָס פאַר־ענטפערן בפירושו.

מפרשים זאָגן[14], אז דערמיט איז דער פסוק מסביר פאַרוואָס דער „והשיבך" איז דוקא „באניות": וויבאַלד אז דער אויבערשטער האָט געזאָגט „לא תוסיף עוד לראותה" — אין דעם דרך („לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד"[15]) — קען דאָך ניט זיין אז אידן וועלן קומען קיין מצרים „בדרך הזה" — דורך יבשה, דעריבער איז דער פסוק מדגיש „והשיבך גו' באניות גו".

ס'איז אָבער שווער צו איינלערנען אזוי אין פשוטו של מקרא (דרך פרש"י עה"ת), ווייל — למאי נפק"מ אין דער תוכחה צו באַוואָרענען אז דער „והשיבך ה' מצרים" איז ניט בסתירה צו „לא תוסיף עוד לראותה"? ובפרט אז, לכאורה, האָט ניט געדאַרפט שטיין „בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה" — וואָרום דאָס איז אויך ניט נוגע, לכאורה, בהתוכחה — ובמילא וואָלט אויך ניט געווען נויטיק די באַ־וואָרעניש „באניות"[16].

ד. לכאורה וואָלט מען געקענט זאָגן — ע"ד ווי עס שטייט אין מדרש לק"ט[17] — אז דער פסוק וויל דערמיט מדגיש זיין צו וואָס די עבירות זיינען עלול צו דערפירן: כאָטש דער אויבערשטער האָט צוגעזאָגט „לא תוסיף עוד לראותה", קענען אָבער די חטאים גורם זיין, אז דער אויבערשטער זאָל מבטל זיין די הבטחה[18].

---

13) ראה רא"ם, באר מים חיים (לאחי המהר"ל), ועוד.

14) אברבנאל כאן „ההפסד הח".

15) שופטים יז, טז.

16) ועוד ועיקר: מפשטות לשון הכתוב משמע, ש„בדרך אשר אמרתי גו" הוא המשך בתוכן ל„באניות" (ראה תיב"ע עה"פ) — ולא שבא לתרץ תיבת „באניות".

17) שופטים שם. וראה ספרי שם — אבל לא הובא שם הפסוק דפרשתנו.

18) כן משמע מפשטות לשון הספרי („שהברית כרותה עליו") שתתבטל ההבטחה *. וכן ממדרש לקח טוב שם („שאר הארצות שאין הברית כרותה עליו"). אבל ראה לקמן בפנים והערה 20.

*) אף שע"פ חז"ל (ירושלמי סוכה פ"ה ה"א. מכילתא בשלח יד, יג. פתיחתא דאסתר ג) הכתובים דפ' בשלח ושופטים שם ודפרשתנו כולם אזהרות — „בג' מקומות הוזהרו כו". ואכ"מ.

אבער אויך דאס איז ניט גלאטיק בפשוטו של מקרא. ווארום אויף צו וויסן דעם ענין — אז א חטא (ובפרט חטאים גדולים) קען גורם זיין דעם ביטול ההבטחה פון דעם אויבערשטן — דארף מען ניט אנקומען צו די קללות הכי גדולות (ובפרט נאך ביים סיום) פון דער תוכחה, ווייל מ'האט דאס שוין געלערנט פריער ביי יעקב'ן[19]. ועוד: וואס איז דאס נוגע דוקא (און דערפאר איז עס דוקא) אין דעם ענין פון דער השבה למצרים?

ופשיטא אז עס האט ניט קיין ארט — ע"פ פשוטו של מקרא — לערנען[20], אז כאטש ס'איז געווען א ציווי ה' ניט צוריקצוגיין "בדרך הזה" למצרים, איז דער חטא גורם אז דער אויבערשטער רעכנט זיך ניט מיט דעם און ברייגט זיי אויך צו עובר זיין אויפן ציווי — ווייל וואס פאר א שייכות צו דער תוכחה האט דאס, וואס חטאים ברייגען צו עובר זיין אויף נאך א ציווי בעל כרחם[21]?

ה. וועט עס זיין פארשטאנדיק בהקדם א תוספת ביאור אין פירוש רש"י אויף "באניות" — "בספינות בשבי". דלכאורה: דער אפטייטשט, אז אידן וועלן גיין אין מצרים "בשבי", איז שייך (ניט צום ווארט "באניות", נאר) צום ווארט "והשיבך" (אז דער אויבערשטער וועט זיי דארט אומקערן אלס שבויים) — האט דאך רש"י געדארפט עס מפרש זיין ביי "והשיבך" און ניט אין דעם דיבור וואו ער טייטשט אפ דעם ווארט "באניות"?

די בעלי התוספות[22] לערנען איין, אז "באניות" איז מוסיף אין דער שבי' — "שאם היו מוליכין אותן ברגל לא היו שבים רק הגדולים היכולים ללכת ברגל", אבער דורך די אניות "יהיו שבים טף ונשים".

פון דעם אבער וואס רש"י זאגט "בשבי" סתם, ניט צוגעבנדיק קיין ביאור, איז פארשטאנדיק, אז לויט רש"י איז דער אויפטו ניט אין דעם וואס די שבי' וועט ארומנעמען אלעמען (אויך נשים וטף), נאר אין דעם עצם ענין וואס זייער קומען דארט באניות וועט זיין "בשבי".

ו. דער ביאור בזה: רש"י איז מפרש, אז די אלע פרטים וואס שטייען אין פסוק, זיינען (ניט סתם פרטים פון איין כללות'דיקע תוכחה אז מ'וועט די אידן אומקערן קיין מצרים, נאר), יעדער פון זיי, איז מוסיף (אויך) א באזונדער תוכחה.

און דעריבער לערנט רש"י, אז דאס וואס דער פסוק איז מאריך "באניות בדרך אשר אמרתי גו" איז דאס אן ענין נוסף: אין צוגאב צו דער תוכחה וואס אינעם עצם אומקערן זיך אין מצרים, וועט אויך דער וועג אהינצו זיין אין אן אופן גרוע ביותר; און אין צוויי פרטים:

(א) "באניות" — "בשבי", ד.ה. לבד זאת וואס אין מצרים וועלן זיי זיין בשבי', וועלן זיי אויך דעם וועג קיין מצרים דורכמאכן אלס שבויים אין אניות; וואס דאס איז פארבונדן מיט א סאך צער ויסורים — פיל מער ווי דער

19) וישלח לב, יא ובפרש"י.

20) כמ"ש בלק"ט פרשתנו עה"פ "שאפילו מצוה שאמר הקב"ה כו'". וראה גם הגירסא בספרי שופטים שם: ומה מצות (במקום "מצרים").

21) ראה גם ל"ת להאריז"ל ר"פ תצא: כי מה עונש זה להושיבם במצרים בדרך כו' וכי עונש הוא לעבור על ד"ת.

22) ועד"ז בפענח רזא, חזקוני ועוד.

צער פון גיין בשבי׳ דורך דער יבשה [23], ווארום „באניות״ איז מען מער און שטארקער אונטער דער מרות פון די וואס האבן זיי געפאנגען, ווי מען זעט עס בפשטות.

[און דערמיט איז אויך מובן פארוואס רש״י וויל ניט לערנען ווי די בעלי התוספות — ווייל (נוסף אויף דעם וואס אין פשטות קענען אויך טף ונשים גיין צופוס (עכ״פ א הליכה לאט)[24], און ווי ס׳איז געווען ביי יציאת מצרים — איז) לויט זייער פירוש קומט אויס, אז ניט דעם עצם אומקערן זיך „באניות״ איז א תוכחה פאר זיך, נאר עס איז בלויז מוסיף אין דער כללות׳דיקע תוכחה פון „והשיבך . . מצרים״, אז דאס איז כולל אלעמען, ולפי״ז האט לכתחילה געדארפט שטיין „והשיב ה׳ כולכם גו״ וכיו״ב (אבער ניט צוגעבן עס אלס א נייעם ענין)].

(ב) „בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה״ — אז זיי וועלן זיך אומקערן קיין מצרים דורך דעם וועג וואס זיי זיינען שוין פריער דורכגעגאנגען — דורכן מדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים [25] (וכמובן, בפשטות, אז די ניסים וחסדים פון דער ערשטער הליכה אין מדבר) וואס דער־פאר האט דער אויבערשטער מבטיח געווען אז אין דעם „דרך״ — „לא תוסיף עוד לראותה״; איז מובן דער גודל התוכחה אין דער הליכה דורך דעם „דרך״ [26].

[און רש״י דארף עס ניט אויסטייטשן בפירוש — כשם ווי ער דארף ניט אויס־טייטשן דעם גודל הפורעניות פון „והשיבך ה׳ מצרים״ — ווייל רש״י האט ערשט מפרש געווען [27] אז „אין מיראין את האדם אלא בדבר שהוא יגור ממנו״, און פונקט ווי דעם עצם אומקערן זיך קיין מצרים אזוי אויך דער „דרך״ צו מצרים איז ביים אידן א „דבר שהוא יגור ממנו״].

ז. עפ״ז וועט מען אויך פארשטיין דעם המשך אין פרש״י אויף די ווייטער־דיקע ווערטער אין דעם זעלבן פסוק „והתמכרתם שם לאויביך״ — „אתם מבקשים להיות נמכרים להם לעבדים ולשפחות״, וואס מיינט (ניט „ע״י מוכרים אחרים״, נאר) אז איר ווילט זיך אליין פארקויפן, ווי רש״י איז מסביר (בדיבור שלאח״ז).

דלכאורה תמוה: דאס איז דאך בסתירה צו דעם וואס ער האט מפרש געווען אז זיי וועלן געפירט קיין מצרים „בשבי״, און במילא ניט אין א מצב צו

---

23) וי״ל שלכן הוצרך רש״י לפרש תיבת „באניות״ — „בספינות״, אף שתיבת „אניות״ נאמרה לפנ״ז בתורה (ויחי מט, יג) ואין רש״י מפרשה שם:

ע״פ פשוטו אינו מובן מה נוגע בהתוכחה שישיבם באניות ? ומצד זה הי׳ מקום לפרש (עכ״פ בדוחק) ד„אניות״ כאן הוא מלשון „תאני ואני״ (איכה ב, ה), לשון „צער ויללה״ (פרש״י איכה שם) *; ולכן מפרש רש״י ד„אניות״ פירושה כפשוטה „בספינות״. וכדי לתרץ מה זה נוגע בהתוכחה, ממשיך (באותו הד״ה) „(בספינות) בשבי״, דהשבי׳ בספינות היא צער גדול ביותר, כבפנים.

24) ולהעיר מישעי׳ כ, ד. הובא בפרש״י נח ט, כג.

*) משא״כ בפ׳ ויחי שם, שנאמר „לחוף אניות״, ובהמשך להנאמר בכתוב לפנ״ז „לחוף ימים״.

25) עקב ח, טו.

26) ולפ״ז ב׳ ענינים בה„דרך״: א) במקום שצריך לילך דרך הים, תהי׳ ההליכה „באניות״ (וראה חזקוני עה״פ; ב) רוב הדרך — יהי׳ „בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה״, דרך המדבר. וע״ד דרך יציאתם ממצרים שהיו ב׳ הענינים: דרך הים (בקריע״ס) ודרך המדבר.

27) פרשתנו כח, ס.

פֿאַרקויפן זיך אַליין, נאָר דוקא דורך „מוכרים אחרים" ?

אויך איז ניט מובן: פֿאַרוואָס איז דער פסוק טאָקע מדייק „והתמכרתם" (ניט דורך „מוכרים אחרים") — וויבאַלד דער אויספיר איז אַז „ואין קונה" צוליב דעם וואָס „יגזרו עליך הרג וכליון", איז דאָך שוין אינגאַנצן קיין נפקא מינה ניט ווער זייער מוכר איז ?

נאָר דער ביאור בזה: וויבאַלד אַז יעדער פרט איז מוסיף אין דער תוכחה אַן ענין לעצמו, כנ"ל, לערנט דעריבער רש"י [28], אַז דער פסוק רעדט ניט וועגן אַ מכירה דורך די וואָס פירן די אידן בשבי' (וואָס איז ניט אַזאַ גרויסע תוכחה, און ניט קיין ענין חדש לעצמו), נאָר אַז דער מצב בשבי' וועלט אַזוי שלעכט, ביז אַז (א) „אתם מבקשים להיות נמכרים להם לעבדים ולשפחות" — איר וועט (וועלן, ובמילא —) זוכן זיך אַליין צו פֿאַרקויפן אַלס עבדים ושפחות (דורך בעטן דאָס און אייניווירקן אויף די וואָס האָבן אייך געפֿונען בשבי'); און (ב) נאָך מער, צו וועמען — „לאויביך" !

דערמיט קומט צו אויך אַ תוספת ביאור אין פירוש רש"י אויף „ואין קונה — כי יגזרו עליך הרג וכליון":

ע"פ הנ"ל וואָלט געווען אַן אָרט צו לערנען, אַז „ואין קונה" איז נאָר דער אויספיר פון דער פריערדיקער תוכחה „והתמכרתם גו"", אַז איר ווילט זיך פֿאַרקויפן (צוליבן ביטערן מצב) צו „אויביך", און „ואין קונה", זיי ווילן ניט קויפן (ובמילא וועט איר בלייבן במצב הקודם):

באַוואָרנט דעריבער רש"י, אַז אויך אין דעם איז פֿאַראַן (ניט נאָר די ניט גוטע תוצאה פון „והתמכרתם גו"", נאָר) אויך אַ באַזונדער תוכחה נוספת (וואָס איז ניט פֿאַרבונדן מיט „והתמכרתם גו"), אַז „ואין קונה" איז צוליב דעם וואָס „יגזרו עליך הרג וכליון" — תוכחה בתכלית (און דעריבער איז דאָס דער סיום פון דער גאַנצער תוכחה).

ח. ווי געוועדט פריער (ס"א) איז רש"י מרמז, ביינה של תורה, ווי די דברי תוכחה זיינען בפנימיותם ענינים נעלים ביותר [29].

די כוונה פון דער תוכחה איז דאָך אַז דורך דעם זאָלן אידן צוקומען צום עילוי פון תשובה, ווי דער פסוק [30] זאָגט „והי' כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה גו' והשבות אל לבבך גו' ושבת עד ה"א גו'". ויש לומר, אַז דעריבער איז בסיום וחותם פון דער תוכחה מרומז אַט דער ענין — די כוונה פון דער תוכחה (און דער עילוי וואָס וועט ע"י —) התשובה.

די מעלה פון תשובה איז, ווי די גמרא [31] זאָגט „גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות", — ער האָט אַ סוג מיוחד ונוסף אין זכיות, וואָס אפילו אַ צדיק גמור האָט ניט.

ובפנימיות הענין: אויך די ניצוצות דקדושה, וואָס „פֿאַלן אַראָפּ" דורך די

---

28) אף שרש"י מכריח בד"ה „והתמכרתם" (שלאח"ז) — „ולא יתכן לפרש והתמכרתם בלשון ונמכרתם על ידי מוכרים אחרים מפני שנאמר אחריו ואין קונה" (ראה מפרשי רש"י שם) — הנה באם זה הי' עיקר הכרחו של רש"י, הו"ל להקדים הכרח זה לפירושו בד"ה „והתמכרתם שם לאויביך — אתם מבקשים כו'". ומזה שפירש תחילה „אתם מבקשים להיות נמכרים כו'" (מבלי להקדים הכרח לפירוש זה) מובן, שגם בלי ההכרח שכתב רש"י לאח"ז מובן שהפירוש ב„והתמכרתם גו'" הוא „אתם מבקשים להיות נמכרים כו'". וראה ראי"ם וס' זכרון עה"פ.

29) ראה גם אלשיך עה"פ.

30) נצבים ל, א־ב.

31) יומא פו, ב.

זדונות אין ג' קליפות הטמאות, ווערן נהפך לזכיות: משא"כ אַ צדיק בעבודתו קען נאָר מברר זיין די ניצוצות וועלכע זיינען אין די דברים המותרים, וואָס נעמען זיך פון קליפת נוגה [32].

וויבאָלד אַז די ניצוצות דקדושה וואָס געפינען זיך אין ג' קליפות הטמאות זיינען אַראָפגעפאַלן גאָר נידעריק, למטה מטה ביותר, איז דערפון גופא מובן אַז זייער שורש אין קדושה איז גאָר הויך, העכער ווי דער שורש הניצוצות שנפלו אין קליפות נוגה (ווי דער כלל הידוע [33] כל הגבוה יותר נופל למטה יותר). און דערפאַר בשעת מ'איז מברר ומהפך אֶת די ניצוצות לקדושה וועלן נמשך אַן אור עליון יותר [32].

און דאָס איז דער פירוש הפנימי אין פסוק „והשיבך ה' מצרים גו'", אַז די כוונה אין די אַלע דברי התוכחה, איז אַנגעדייט אין זייער סיום וחותם — „והשיבך" (מל' תשובה), צובריינגען צום עילוי פון תשובה, וואָס דער עילוי איז מרומז אין המשך הכתוב: (א) „והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות" — אַז פון בחינת „שם", מקום הקליפות [34] — „אויביך" — איז מען מברר די ניצוצות קדושה. (ב) און דורכ־דעם וועלן „ואין קונה" (ווי די צוויי פירושים [35] אין „אין מזל לישראל") — „אין" איז „קונה", די המשכה וגילוי פון בחי' „אין" *[35] וואָס איז העכער פון בחי' „קונה"; וכידוע אַז קונה איז בעולם האצילות (כידוע בפירוש „ברוך קונך") [36], און „אין" העכער פון אצילות,

און דאָס אַלעס וועלן אויפגעטאָן דורך עבודת התשובה [37].

ט. אין דעם איז רש"י — ביינה של תורה — מוסיף נאָך אַ מער פנימיות־דיקן ענין: וויבאָלד אַז אידן זיינען אַ חלק אלוקה ממעל ממש [38], קען מען ניט זאָגן אַז די גאָנצע כוונת הירידה פון דער תוכחה איז נאָר צוליב דעם עילוי וואָס וועלן אויפגעטאָן אין די ניצוצות, נאָר עס איז אויך (ובעיקר) — צוליב דעם עילוי וואָס וועלן אויפגעטאָן אין די אידן גופא [39].

וכידוע, אַז תשובה פועל'ט אַן עלי' שלא בערך ניט נאָר אין דער חפצא (די ניצוצות קדושה), נאָר אויך אין גברא [40]. און די פרטי העילוי איז רש"י מבאר אין זיין פירוש אויף „והתמכרתם גו'" און „ואין קונה":

---

32) ראה דרמ"צ קצא, א. וראה לקו"ש חי"ז ע' 183. 187 ואילך. וש"נ.

33) ראה בארוכה וכמה דוגמאות בשערי אורה ד"ה ויבואו לבוש מלכות פי"ב ואילך, פל"ב ואילך.

34) לקו"ת ראה לב, רע"ג.

35) ראה לקו"ת האזינו עא, ד.

*35) ראה לקו"ת שם, שע"י תשובה מגיעים לבחי' זו.

36) תו"א עו, ב. ובכ"מ.

37) בהמשך תרס"ו (ע' קסא) דאצילות „אינו דומה ממש לקנין שהוא אותו הדבר כמו שהוא ממש רק שבא לרשות אחר (ובהנמשל הוא כמשנת"ל .. בענין פנימיות אבא פנימיות עתיק כו'), אבל כאן הרי אין זה ממש כמו שהן באוא"ס המאצילי".

וי"ל כי ע"י התשובה מגיעים לבחי' עתיק כמו שהיא במקומה (ראה לקו"ת ס"פ אחרי. דרמ"צ מצות וידוי ותשובה פ"ב. ועוד), וא"כ מגיע למעלה מבחי' קנין — „ואין קונה" — שהיא פנימיות אבא פנימיות עתיק, כנ"ל.

38) תניא רפ"ב.

39) בתניא פל"ז (מח, ב) שירידת הנשמה למטה היא כדי לתקן את הגוף ונה"ב וחלקו בעולם. אבל ראה ד"ה וירח הש"ת ע' ח. לקו"ש ח"כ ע' 284 הערה 30. ולהעיר מלקו"ת בלק עג, סע"א: אך התירוץ האמיתי לירידת הנשמה למטה שנעשים בחי' בעלי תשובה משא"כ לפני ירידתן הם בחי' צדיקים.

40) ראה לקו"ש חי"ז שם. וש"נ.

„והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות — אתם מבקשים להיות נמכרים" — דער עילוי אין עבודת התשובה איז וואס דורך דעם ווערט דער איד אן עבד לה', און די מעלה פון עבד באשטייט אין דעם וואס „אתם מבקשים להיות נמכרים כו'", ס'איז עבודה בכח עצמו; דאס [41] איז ניט ווי די עבודה פון בחי' „בנים" (עבודת הצדיקים) וואס זייער עבודה והתקשרות לאלקות איז א טבע בנפשם, ווייל דאס וואס ביי זיי הערט זיך אלקות, און זיי ציען זיך צו אלקות בעבודתם, קומט בעיקר ניט מצד זייער השתדלות ועבודה, נאר מצד אלקות, מלמעלה;

משא"כ עבודת הבעל־תשובה, וואס בגלוי איז ער געווען מרוחק פון אלקות [42], איז די עבודה ניט מצד גילוי מלמעלה, מצד אלקות, דערפאר וואס ער פילט דערין א געשמאק און אים ציט צו טאן די עבודה; אדרבה דאס איז גאר היפך טבעו איצט — נאר ער האט זיך איבערגעמאכט בכח עצמו [43] ומצד עצמו ציט ער זיך צו אלקות — „אתם מבקשים להיות נמכרים". און דאס איז דער עיקר־דיקער אופן פון עבודת ה' — בדוגמא צו אן עבד וואס טוט זיין ארבעט ניט מצד דעם הרגש האדון וואס דערהערט זיך ביי אים; אדרבה עס איז היפך טבעו — נאר ער גיט זיך איבער צו דינען דעם אדון מיט זיין אייגענעם כח און קבלת עול [44].

יו"ד. עד"ז איז רש"י מגלה אין דעם פירוש פון „ואין קונה — כי יגזרו עליך הרג וכליון", אן ענין נעלה יותר וואס איז אין אידן דורך עבודת התשובה [45].

דער פירוש פנימי פון „הרג וכליון" איז, אז זייענדיק בחיים בעולם הזה הגשמי שטייט ער אין א תנועה פון „הרג" (בנוגע זיינע תאוות און זיין עבר, א תנועה) פון אויס וועלט, און מיט א „כליון", כלתה *[45] נפשי, מיט א כלות הנפש צו אלקות; ד. ה. אז בעת ער געפינט זיך אין עוה"ז, א נשמה בגוף, דערגרייכט ער צו אזא מדרי' צו וועלכער די נשמה וועלט נתעלה בצאתה מן הגוף.

[ע"ד דער פירוש פון חסידות [46] איז דעם מאמר המשנה [47] „בן מאה (שנה) כאילו מת ועבר ובטל מן העולם", אז בשעת א איד האלט ביי דער מדריגה פון מאה שנה — ער (האט אלע מאה דרגות שונות), האט מברר געווען אלע עשר כחות הנפש (וואס יעדער איינע איז כלול פון עשר) — איז ער „עבר ובטל מן העולם": איז אינגאנצן העכער פון וועלט ובמילא איז ער „כאילו מת" *[47], ביז אז אויך דא למטה קען ער זען אלקות. וואס הגם אז „לא יראנו האדם וחי" — בחייהם אינן רואין אבל במיתתן רואין [48], וויבאלד אבער ער איז „כאילו

41) בהבא לקמן בחילוק מדריגת בן ועבד — ראה ד"ה ומקנה רב תרס"ו ואילך. ובכ"מ.

42) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ו, ז.

43) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 4־63, וע' 66, ושו"נ.

44) ולפי זה י"ל פי' „לאויביך" ע"ד המבואר ברשימת הצ"צ לאיכה (אוה"ת לנ"ך ח"ב ע' אלה) בפי' „כל רע" בגדו בה" — העלי' שע"י התשובה הוא במדרי' נעלית כזה עד שנק' „אויביך" לגבי הבחי' שלפנ"ז.

45) וראה תו"א עד, סע"ג (ובכ"מ) — דנשמות דאצילות נק' בנים. ועפ"ז מובן העילוי (וההמשך) ד„ואין קונה", שע"י עבודה דעבד (ששייכת לעבודת התשובה, כנ"ל) מגיע למעלה מעבודת הצדיקים, בנים.

*45) ראה לקו"ת שה"ש בתחילתו.

46) ראה אוה"ת בראשית קי, ב. בשלח ע' תקל. חוקת ע' תתיז.

47) אבות פ"ה מכ"א (לגירסת אדה"ז — סוף הפרק).

*47) ראה זח"ג (קסב, ב) בפי' במדבר הזה יתמו ושם יתמו.

48) תשא לג, כ. ספרי בהעלותך יב, ח. ובכ"מ.

מת ועבר ובטל מן העולם", „זעט" ער אויך ביים לעבן, נשמתו בגופו, דאָס וואָס „במיתתן רואין"].

יא. דער אמת איז דאָך, אַז ניט נאָר די תוכחה גופא איז צוליבן עילוי פון תשובה, נאָר אויך די סיבה וואָס האָט ארויסגערופן די תוכחה איז צוליבן תכלית פון תשובה.

ד. ה. כאָטש בגילוי איז דאָס מצד די חטאים וואָס אידן טוען בבחירתם החפשית, אָבער בפנימיות, איז אויך דאָס גופא אַן ענין וואָס קומט מלמעלה: דער אויבערשטער ברייגט אידן אין דעם מצב כדי זיי זאָלן צוקומען צום עילוי פון תשובה[49].

און דאָס איז אויך מרומז אין דעם אָנהויב פון פסוק „והשיבך ה' גו' בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה" — אויך דאָס וואָס אידן גייען אין דעם דרך האסור, אינעם דרך וואָס דער אויבערשטער האָט אָנגעזאָגט „לא תוסיף עוד לראותה", איז בפנימיות פאָרבונדן מיט דער הנהגה מלמעלה — „והשיבך ה'", מיט דער כוונה צו דערהויבן (נאָכדעם) די אידן צו תשובה.

און דאָס איז אויך וואָס רש"י טייטשט „באניות . . בשבי" — אַז די ירידה פון אַ אידן אין „מצרים", די מצרים וגבולים והעלם והסתר, איז ניט ברצונו פון דעם אידן, נאָר ס'איז „בשבי", דאָס פירט אים דער אויבערשטער בעל כרחו מיט דער כוונה צו דערפירן אים צום עילוי פון תשובה.

יב. ע"פ כהנ"ל וועט מען אויך פאָרשטיין דאָס וואָס רש"י איז מפרש „באניות — בספינות" — אַז דאָס איז ניט נאָר אַ פירוש פון וואָרט „אניות"[50], נאָר דערמיט איז רש"י אויך מרמז, אַז לויטן פנימיות'דיקן תוכן פון פסוק (וואָס רש"י גיט אָרויס ביינה של תורה) איז דאָ נוגע דער ענין פון „אניות" ווי עס ווערט געטייטשט „ספינות".

דער ביאור בזה: „אניות" איז ענינם צו מגין זיין אויף מענטשן בעת זיי דאָרפן דורכגיין די וואָסערן פון אַ ים אָדער טייך. ועד"ז איז אין רוחניות הענינים: בשעת אַ נשמה קומט אַראָפּ למטה, אין די „מים הזידונים" פון עוה"ז, דאָרף זי האָבן אַ דבר המגין אַז זי זאָל ניט ווערן פאָרטרונקען, ח"ו, אין זיי — און דאָס איז דורך „ספינות" — די עבודה פון תורה ומצוות (כמבואר בכ"מ[51]).

אין דעם זיינען דאָ צוויי מדריגות: א) „אניות" — (דער נאָמען פון דבר המגין) אין לשון הקודש, ד. ה. די עבודה פון תומ"צ ווי דאָס ווערט געטאָן אין דער וועלט פון קדושה. ב) „ספינות" — (דער נאָמען אין לשון פון) תרגום, ד. ה. ווי עס קומט אַראָפּ אין דער וועלט פון „תרגום" — פון די ע' אומות, וועלכע מען דאָרף מברר ומהפך זיין לקדושה[52], וואָס דאָס איז די עבודה פון תשובה אַז די זדונות זאָלן ווערן זכיות.

זאָגט רש"י, אַז וויבאָלד דאָ רעדט זיך וועגן מתקן זיין אַ מצב פון ירידה מצד חטאים כו' — „בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה" — דעריבער דאָרף מען דאָ אָנקומען צו אָזאָ סדר עבודה והגנה וואָס באָשטייט ניט (נאָר) פון „אניות", נאָר (אויך) פון „ספינות".

---

49) ראה תו"ח תולדות יג, א. וראה לקו"ש חי"ח ע' 395 ואילך, ושנ"ל.

50) וראה לעיל הערה 23.

51) ראה תורת הבעש"ט עה"פ יורדי הים באניות (כתר שם טוב בהוספות סי' נח. ולהעיר מביאוה"ז לאדמהאמ"צ מג, א. להצ"צ ע' רי ואילך).

52) ראה תו"א עז, ד.

יג. ויהי רצון, אז דורך דעם לימוד יינה של תורה ופנימיות התורה פון די דברי תוכחה זאל בקרוב ממש נתגלה וועלן דער פנימיות׳דיקער טוב פון די דברי תוכחה, בטוב הנראה והנגלה, אז יעדערער זאל עס זען בעיני בשר בטוב הנראה והנגלה אין בני חיי ומזוני רוויחי,

און די אלע תוכחות זאלן קומען „על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך״ [53], און יעדער איד, בתוככי כלל ישראל, וועלט נכתב ונחתם בכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה, ביז צו דער ברכה הכללית — ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש״פ תבא תשל״ד)

---

53) נצבים ל, ז. וראה לעיל הערה 7.